

aspera tolerat, in prosperis non erigitur, in adversis non dejicitur: denique nihil est tam arduum et tam durum quod non aggrediatur propter Deum qui vivâ fide credit in Deum.» *Serm. in Oct. Paschæ.* Nota vivâ fide: mortua enim, otiosa, sine operibus ac sine spe et charitate, ad dicta non prodest, juxta Tridentinum, *Sess. 6, c. 7.* Eodem tamen teste, c. 10, etiam certum est reliquas virtutes cum operibus non prodesse sive ad primam justificationem, sive ad ejus augmentum nisi « cooperante fide bonis operibus. » Testatur item P. Valentia, t. 3, d. 1, q. 7, Patres omnia ferè ascribere fidei, tanquam radici et causæ, quia est fundamentum totius humanæ salutis, ita ut Apostolus meritò dixerit: *Justus autem meus ex fide vivit. Hebr. x, 38.* — Unde 3° apparet ratio quam affert S. Thomas, 2, 2, q. 7, art. 82, et q. 8, a. 1, 7 et 8, tum quòd fidei effectus specialis sit purificare cor: *Fide purificans corda eorum, Act. xv, 9,* tum quòd fides roboretur dono intellectûs, quo movetur quis a Spiritu sancto ut melius penetret res fidei et Deo firmius inhaereat; tum quòd huic dono et fidei sic roboratæ, correspondeat, ex modo dictis, puritas et mundities cordis, quæ est una ex octo beatitudinibus; tum quòd illi etiam correspondeat fructus Spiritûs sancti qui dicitur fides. Denique quia, sicuti notat Rosignolius, l. 3, *Christ. perf.*, c. 4, fides in gradu perfecto ad omnes virtutes et actiones heroicas exercendas provocat quæ ab hominibus fiunt, præsertim autem mundi contemptum et humanarum divitiarum ac rerum omnium perfectam abdicationem.

SIGNA FIDEI HEROICÆ.

SCHOL. I. Fides in gradu perfecto et heroico dignosci potest ab externâ confessione eorum quæ in corde creduntur, scilicet ex observantiâ præceptorum, ex oratione ad Deum, ex submissione ad Deum, ad Ecclesiam catholicam et ejus visibile Caput Romanum Pontificem, in omnibus quæ pertinent ad credendum et operandum propter salutem æternam; ex fidei dilatatione, aut saltem ejus desiderio; ex timore Dei, ex cultu Dei et Sanctorum; ex horrore peccati et penitentiâ de eo commisso; ex patientiâ in adversis; ex

hæcitiâ in bonis operibus; ex humilitate et sui abjectione; ex martyrio et aliis adversitatibus ac persecutionibus pro fide perpassis. Item dicimus habitum heroicum fidei ex his actionibus dignosci, si earum frequentia suppetat, si facilitas, promptitudo et delectabilitas eas comitentur, et si ex circumstantiis in quibus prodierunt, aliquid arduum et excellens adfuerit quod admirationem conciliet et sic agentem elevet supra communem operandi modum, etiam proborum virorum: ad quæ donum Spiritûs sancti, scilicet intellectûs, concurrat: de quo dicitur: *Intellectum tibi dabo et instruam te in viâ hac, quâ gradieris: firmabo super te oculos meos. Ps. xxxi, 8.* Quæ omnia probat Lauræa, t. 2, in 3 sent., d. 32, a. 9, et Benedictus XIV exemplis illustrat, *de Serv. Dei Beatif.*, l. 3, c. 23.

PRAXIS IMPLANTANDI FIDEM.

SCHOL. II. Actus quibus fides in animâ christianâ implantatur sunt: 1° Quotidie Deo pro beneficio vocationis ad fidem catholicam gratias agere et simul orare ut nos in verâ fide semper usque ad mortem conservare dignetur. 2° Quotidie reflexè orare Symbolum Apostolorum et firmissimè, propter infinitam Dei veracitatem credere mysteria in eo Symbolo contenta et quidquid credendum proponit Ecclesia Romano-Catholica. 3° Sæpius elicere hunc actum, quòd quis, cum gratiâ Dei, libentiùs velit mori et omnia pati ac perdere, quàm fidem Romano-Catholicam negare aut deserere: *Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo. Matth. x, 33.* 4° Sæpius recogitare et agnoscere imbecillitatem, ignorantiam et errores proprii intellectûs et judicii, quoties nimirum aliquis proprio judicio jam deceptus fuerit; adeoque melius est suum intellectum et judicium captivare in obsequium fidei christianæ et illi simpliciter assentiri quod Deus omnisciens, falli ac fallere nescius, revelavit, et hoc cum pio voluntatis in Deum affectu, hoc est ex amore erga Deum, ex filiali reverentiâ et fiduciâ erga illum, ex summâ æstimatione divinæ omniscientiæ, sapientiæ et bonitatis, ex humillimâ veneratione divinorum judiciorum. 5° Sæpius perpendere quòd Deus sit ens infinite perfectum, nos verò valde limitatæ perfectionis, et intellectûs exigui: adeòque divina mysteria, judicia et opera sunt nobis incomprehensibilia et inscrutabilia, quibus proinde intellectum nostrum subicere debemus, cum Apostolo exclamantes: *O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! Rom. xi, 33.* Non disputare cum diabolo tentante de articulis fidei,

sed simpliciter credere quæ credit sancta mater Ecclesia Romano-Catholica, et in hac fide vivere, et pro hac fide, cum gratiâ divinâ, mori velle.

ADHORTATIO AD VIRTUTEM FIDEI THEOLOGICÆ.

COROLLARIUM. Exerceamus igitur nos in fide, non qualitercumque, sed in gradu perfecto et heroico: *Fortes in fide. I Petr. v, 9*; et ut hoc præstemus, oremus: *Adauge nobis fidem. Luc. xvii, 5*. Fides enim potest esse sicuti charitas magis vel minùs perfecta, uti notat S. Thomas, 2, 2, q. 5, a. 4, scilicet *ex toto corde. Act. viii, 37*, non tantùm non admittendo formidinem, sed magis et magis perfectè, tam intensivè quàm extensivè, revelatis adhærendo. Nihil ipsâ experientiâ notius quàm summum inter perfectos et imperfectos christianos discrimen, cùm tamen omnes de fide gloriantur sub eâ Petri de se existimatione: *Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Matth. xxvi, 35*. Verùm de imperfectis meritò timendum est ne in probatione fidei suæ facilè deficient; operibus sanè multi deficiunt, ita viventes quasi non crederent, cùm e contra perfecti operando demonstrant quàm vera sit fides nostra, quæ tam sancta opera producit: unde se ante omnia in fide perficere student, ut in ceteris omnibus proficiendo perfecti fiant.

§ 125.

SPES QUID?

Spes generatim sumpta est motus appetitivæ partis in bonum futurum, arduum, sed adeptu possibile: *in bonum*, secùs esset timor; *futurum*, nam circa præsens est gaudium; *arduum*, nam quod statim est in nostrâ potestate concupiscimus, non speramus: *possibile*, secùs haberetur desperatio, non spes. Hic tamen sumitur *spes* prout est virtus theologica divinitùs infusa, per quam certâ cum fiduciâ æternam beatitudinem, et media illius assequendæ per Dei auxilium exspectamus.

EXPLICATUR.

SCHOLIUM. Virtutem spei nobis summè esse necessariam, non tantùm necessitate præcepti, sed etiam medii, colligitur ex Tridentino; « In Deo sperantibus proponenda est vita æterna, et tanquam gratia filiis Dei per Christum Jesum misericorditer promissa, et tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus et meritis fideliter reddenda. » Sess. 7, cap. 16. Sperare autem debemus æternam beatitudinem, et omnia media ad eam obtinendam necessaria, scilicet gratiam piè vivendi et moriendi, tentationes superandi, virtutes exercendi et peccatorum veniam obtinendi, et quidem ex motivo quia Deus summè bonus, summè potens et summè fidelis illa nobis dare promisit et Christus ideo pro nobis passus et mortuus est: quia tamen spes timorem omnem non excludit, hic etiam a nobis, cum diffidentiâ de nobismetipsis, excludi non debet.

§ 124.

SPES AD PROFICIENDUM NECESSARIA EST.

Ut igitur in perfectione crescamus et proficiamus in virtute fidei, sedulò in *spe exerceri* debemus. — Probatur 1° ex S. Scripturâ. S. Paulus, cùm hortaretur fideles Hebræos ad perfectiora, *ad perfectiora feramur*, et meliora de illis confideret, *confidimus autem de vobis, dilectissimi, meliora et viciniora salutis*, id est cooperationem fidelem ad omnem perfectionem, eos ad eam adhortans, ait: *cupimus autem unumquemque vestrùm eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem, ut non segnes efficiamini, Hebr. vi, 11*; ad quod eos per spem erigit, subdens: *Firmissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, et incedentem usque ad interiora velaminis. Ibid., 19*. — Probatur 2° ex PP.: S. Chrysostomus ait: « Fides gloriam inchoat, spes sustinendo consummat: illa fundamentum ponit, hæc ipsum hominem

construit : illa dat principium, hæc christianum perducit ad summum : illa initia credulitatis aggreditur, hæc ad consumptionem virtutis meditat : illa quod promittitur credit, hæc quod sperat jam cernit. Nec enim quisquam poterit fidei fructum percipere, nisi qui spei gloriam voluerit consummare : ut enim sine fide spes non habet firmitatem, ita sine spe fides non potest habere mercedem. » *Hom. de fide, spe et charit.* Et S. Bernardus, describens quomodo sperans ad Deum confugiat, inimicos suos despiciat et in mediis periculis tutus consistat, ait : « Dulcissima liberalitas, in se sperantibus non deesse : hoc enim totum hominis meritum, si totam spem suam ponat in eo qui totum hominem salvum facit... quantumcumque illa processerit, obtinebit, si tamen in Deum tota figatur, ut firma sit et non titubet. » *Serm. 15, in Ps. xc, Qui habitat etc.* — 3° Rationem dat Rosignolius, dicens : « Ego verò opinor quemadmodum fides efficit actiones illas heroicas, quibus propter Dei gloriam homo seipsum resque humanas omnes animosè fortiterque contemnit, sic spem maximè juvare proficientem ad perseverandum constantissimè in eodem suscepto proposito usque ad finem. » *L. 3, de Christ. perf., c. 5.* Unde etiam Apostolus, in ipsâ fidei definitione, a fide statim ad spem transit et fidem dicit *sperandarum substantiam rerum*, ut christianus discat quòd non terrena, præsentia et caduca, sed cœlestia, futura et æterna cogitare, sperare, de iis loqui et ad ea anhelare debeat : maximè quia per spem in Deo firmatam, cum diffidentia in se, ardua quæque in viâ perfectionis superare cum potentissimo Dei adjutorio quivis poterit.

SPES HEROICA EXPLICATUR.

Schol. I. Quomodo procedat animus ut in spem erumpat, docet S. Thomas, 2, 2, q. 17, a. 7, scilicet ex lumine fidei excitatur quis in amorem beatitudinis et rerum ad eam conducentium, indeque in desiderium ac demum in spem; quando enim desiderium est efficax, nititur cognitione finis, ut sibi possibilis, per media a Deo

sibi parata : vel imperat alium affectum, vel ipsum desiderium est affectus quo decernitur difficilia quæque et ardua superare, Deo adjuvante : qui affectus ipsa spes est; quæ si sit in omni necessitate et ad sustinenda quæque adversa propter vitam æternam, cum maximâ fiduciâ et securitate, incessanter, alacriter, firmissimè, promptè et delectabiliter, aut saltem cum præparatione animi ad hæc inclinet, erit *spes heroica*, quam opera bona sublimia demonstrant, ut docet Lauraa, 3 *sent.*, d. 32, a. 10; unde spes heroica desumi potest 1° ex perfecto modo sperandi, cum Deus tanquam finis, bona creata tanquam ad illum consequendum necessaria, vel magis conducentia, tantum sperantur et amantur : et in omni necessitate et periculo sine ullâ dubitatione et indesinenter ad illum recurritur, in eoque et propter eum, res difficillimæ sperantur et obtinentur, uti fecit sancta Theresia in reformatione suæ Religionis; 2° Ab asperâ pœnitentiâ, perfectâ rerum temporalium renuntiatione, magnâ sui ipsius diffidentia, ex arduis quæ pro Dei gloria et animarum salute quis aggreditur, et ex lætitiâ in adversis quæ pro Christo et justitiâ sustinet, uti S. Ignatius etc.; 3° Ab ingressu in Religionem, maximè quando ex parte mundi gravia impedimenta occurrunt, uti S. Aloysius ea superavit; 4° Ex lætitiâ quam quis ex nuntio vicinæ mortis et ejus meditatione percipit, uti S. Philippus Neri habuit. Vide Benedictum XIV, *de Serv. Dei beatif.* l. 3, c. 23.

ACTUS SPEI.

Schol. II. Actus quibus spes supernaturalis et infusa in nobis augetur sunt 1° in omnibus actionibus et eventibus, veram et filialem in divinam bonitatem, omnipotentiam et fidelitatem, fiduciam habere, et a Deo solo petere et expectare auxilium, consilium, vires et gratiam et omnia opera nostra a nobis facta Deo adscribere, ipsique propterea humiles grates rependere. 2° Non confidere in homine, nec in creaturis, sed ante omnia in Deo. 3° Sæpe recogitare quòd Deus tot jam homines ex omni genere salvaverit, tot miraculis ad fidem, pœnitentiam et sanctitatem perduxerit, a malis maximis, peccatis et inferno misericordissimè preservaverit; et occurrente gravi malo, aut periculo, primò per orationem ad Deum et Sanctos recurrere et postea modò ad humana remedia. 4° Firmiter credere quòd nos et omnes creaturæ nihil possimus, sed omnis nostra sufficientia ex Deo sit, adeoque in omni actu cum firmâ fiduciâ ad eum recurrere.

§ 125.

AD ÆTERNAM BEATITUDINEM ASPIRANDUM.

Quia verò principalis actus spei theologicae est *expectatio aeternae beatitudinis* et ejus desiderium, ad eam jugiter aspirandum est, quamprimum Deo placuerit, obtinendam, parato semper animo ad omnia praesentia, imò vitam ipsam libenter relinquendam, ut hoc desiderium impleatur. — 1° Enim hic erat affectus ille frequens Davidis, etiam tunc cum necdum portae paradisi reseratae erant. Unde suspirabat: *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitivit anima mea ad Deum fortem, vicum: quando veniam et apparebo ante faciem Dei? Ps. xli, 1; item lxxxiii, 1, et cxix, 5.* Mirum proinde non est, quòd Sancti N. T. ad cælum jam reseratum tanto desiderio anhela-verint. Sic dicente Christo Jesu: *Ecce venio citò, et merces mea mecum est: et Ecce venio citò. Amen,* illicò reposuit S. Joannes: *Veni, Domine Jesu.* Sic S. Paulus: *Ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri. Rom. viii, 23.* Et: *Desiderium habens dissolvi et ecce cum Christo. Philip. i, 23.* Et: *Audemus autem et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore et praesentes esse ad Dominum. II Cor. v, 8.* — 2° Eodem desiderio flagrabant PP. et alii Sancti. S. Augustinus (vel alius ex eo): *«Eia, Domine, moriar, ut te videam: videam, ut hic moriar. Nolo vivere, volo mori: cupio dissolvi et esse cum Christo. Mori desidero, ut videam Christum: vivere renuo, ut vivam cum Christo.» Soliloq., c. 1.* S. Bernardus: *«Si oblitus fuero tui, Jerusalem, oblivioni detur dextera mea... Quando conscindes saccum meum, Domine Jesu, et circumdabis me lætitiâ, ut cantet tibi gloria mea, et non compungar... quando veniet tempus, ut perennibus gaudiis nos in ipso divinitatis fonte profundius immergamur?» Serm. 2, de divers.* — Ratio est,

tum quia hæc aspiratio ad aeternam beatitudinem ad perfectionem christianam sectandam nos valde excitat; tum quia qui deficit in desiderando finem suum ultimum, qui est possidere Deum videndo et amando illum, eo ipso videtur deficere in fide, spe et charitate, adeoque in substantiâ christianismi: ergo in hoc desiderio frequentes esse debemus: et quia qui finem vult efficaciter velle debet media ad eum necessaria, quale in praesenti mors est, etiam mortem ipsam, quæ fit in Domino, non refugere, sed optare debemus.

AN SIT OBLIGATIO ASPIRANDI AD VISIONEM DEI.

SCHOLIUM. Modum quo liceat et sanctum sit optare mortem, maximè ob purissimum amorem desiderium se cum Deo perfectè uniendi, docet et probat Rodericius, p. 1, *Exercit. perf.*, tr. 8, c. 19, 20, 21. Imò quòd in aliquo gradu sit non tantum perfectionis, sed etiam obligationis, aspirare ad visionem Dei, ita ut poenâ dignum sit hujusmodi efficacia desideria non frequentare, exemplis constat. Sic sancta Brigitta de quodam eremita recens mortuo ait sibi revelatum esse a Deiparâ in hæc verba: *«Scias quòd anima istius statim, cum egressa fuit de corpore ejus, intrasset in cælum, nisi quia non habuit in morte perfectum desiderium perveniendi ad praesentiam Dei et ejus visionem: et ideo detinetur nunc in illo purgatorio desiderii, ubi nulla poena est nisi solum desiderium perveniendi ad Deum.» L. 4, Revel., c. 127.* Consonatque sibi *eod. lib.*, c. 7, quo utroque loco videri potest Durantus. Idem habent sancta Gertrudis et sancta Mechtildis apud Blosium, *Monit. spir.*, c. 43, aliaque revelationes apud Ven. Bedam, l. 5, *Hist. Angl.*, c. 13, apud Dionysium Carth., *Dial. de jud. part.*, c. 31. Neque huic purgatorio desiderii Bellarminus, l. 2, *de Purgat.*, c. 7, repugnat: et licet Suarez de modo et loco hujus purgatorii graves difficultates moveat, d. 46, *de Poenit.*, f. 1, nisi sumatur symbolicè, fatetur tamen veram esse doctrinam quòd anima tepida in desideriiis videndi Deum puniatur hoc ipso post mortem habito et non impleto desiderio, et ita quidem ut relativè ad hanc poenam reliquæ poenæ illi nullæ videantur et fortè multò leviores reipsâ sint.

§ 126.

SPES CUM TIMORE CONSISTIT.

Licet autem spes aeternae nostrae beatitudinis ratione sui, motivo divinae bonitatis, omnipotentiae et fidelitatis innixa, certa sit, respectu tamen nostrum incerta est, cum nemo de sua gratia et perseverantia in illa certus sit. Hinc omnem *timorem* non excludit, nec datur in hac vita is perfectionis status, in quo nec timor poenarum, nec desiderium remunerationis aeternae aliquam partem habeat, uti quietistae volunt: sed licet spes *timorem mundanum*, quo quis bona temporalia ita amittere timet, ut pro eorum conservatione legem Dei violare paratus sit, utpote malum; ac *timorem serviliter servilem*, quo quis plus timet poenam quam culpam, a qua absolute non abhorret, utpote etiam malum, secum non habeat, *timor* tamen secundum substantiam servilis, quo quis a culpa abhorret et abstinet propter timorem poenae, cum spe subsistit: sicuti etiam *timor filialis*, quo timetur offensa Dei propter timorem culpae, qui est donum Spiritus sancti, et ad heroicam spei requiritur.

§ 127.

IN TIMORE DEI PROFICIENS SE EXERCEAT.

Proinde cum spe etiam in *timore Dei* exercere se debet qui in christianam perfectionem proficere desiderat. — Ita 1° docet S. Scriptura: *Timor Domini principium sapientiae. Prov. 1, 7; Ps. cx, 10; Eccli. 1, 16; Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, et contritum spiritu, et tremantem sermones meos? Is. LXVI, 2. Cum metu et tremore vestram salutem operamini. Philip. II, 12.* — 2° Ita docent PP.: S. Hieronymus: «Habitator caeli, imò Creator omnium, qui in terris templum habere se denegat, humilem et quietum et tremantem sermones suos hominem libenter assumit in templum... Ipsum respicit

Dominus.» In *Is.*, l. c. S. Augustinus ait: «Rarissime accidit, imò verò nunquam, ut quisquam veniat, volens fieri Christianus, qui non sit aliquo Dei timore percussus.» *De Catechiz. rudib.*, c. 5. Et S. Bernardus: «In veritate didici nihil aequè efficax esse ad gratiam promerendam, recuperandam, quam si omni tempore coram Deo inveniatis non altum sapere, sed timere. *Beatus homo qui semper est pavidus. Sermone 54 in Cant.* — 3° Ratio est, tum quia nihil ad gratiam Dei conservandam efficacius sancto hoc timore et diffidentia nostri cum spe et confidentia in Deum, cum e contra illustres etiam Sanctos ad graves ruinas et lapsus nimia sui ipsius fiducia, exiguus timor et parva circumspectio deduxerit, uti observat S. Bernardus, vel alius, *de Ordin. vitae*, et S. Ambrosius, *Ep. ad Demetriad.*, 4, tum quia ex timore Dei nascitur fortitudo et robor: facit enim ut timens omnem spem suam in Deo collocet, qui est *firmamentum timentibus eum. Ps. xxiv, 14*, uti in SS. martyribus apparet.

ADHORTATIO AD SPEM.

COROLLARIUM. Christiano igitur, praesertim generoso et ad magna anhelanti, spes potissimum excitanda est, ut etiam saepe contra spem in spem credat, sciatque spem nunquam esse nimis magnam, nec tantam sperari a Deo, quin Deus plura a se sperari velit; hoc enim modo, admiranda supra naturae vires efficit. Sequamur monitum S. Chrysostomi: «Noli a spe proposita, christiane, desistere, noli sustinendi gloriam perdere, noli rebellanti animo claudicare... festina quò tendis; quò properas, perveni: currentis gressus non retrahat inimicus, festinantis animum spes ipsa perducit ad Deum: veloces sequere, tardiores attrahe, pigros desere, fortiores fortiter imitare, tu alios provoca, te provocent alii: cito enim quò desiderat pervenit qui velocius sequitur et veretur ne a tardioribus transeat. Perpende, si potes, labores et merita, sudores et praemia, cursus et regna: nec tamen laborat qui, Deo juvante, festinat, aut onerosum aliquid sentit cui particeps Christus existit.» *Hom. de fide, spe et charit.* Maximum proinde aeternae vitae per spem desiderium concipiamus, ut Deo perfecte uniamur et licet ex cognitione nostri timere debeamus, ex cognitione tamen Dei, qui praesto est

et omnia potest, respicit, ad omnia potentes erimus, qui sicuti ex nihilo omnia creavit, ita cum corde nostro faciet, si nimirum agnoscamus ubi nihilum est ex nobis, ibi totum ex Deo esse.

§ 128.

CHARITAS QUID?

Tertia virtus Theologica est *charitas*, quæ definiri solet: *virtus Theologica a Deo infusa quâ diligimus Deum propter se et super omnia, cetera autem propter ipsum Deum*. Dicitur 1° *virtus*, quia reddit hominem bonum et Deo amicum: imò ex Apost. Paulo est virtus omnium præstantissima, cum Deum attingat, in eoque consistat: *Nunc autem manent fides, spes et charitas; tria hæc, major autem horum est charitas*. I Cor. XIII. 2° *Theologica divinitus infusa juxta illud: Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis*. Rom. v. 3° *Propter se*, id est propter ipsas suas perfectiones. 4° *Et super omnia*, id est super res omnes creatas. 5° *Cetera autem propter Deum*, inquit enim B. August. « Deum proximumque diligimus, sed Deum propter Deum, nos autem et proximum propter Deum. » l. 8, *de Trin.*, c. 8: « Sunt duo isti amores duo annuli, sed catena una, ait Greg. M.; duæ actiones, sed una virtus; duo opera, sed una charitas. » *Moral.*, l. 7, c. 10: et sanè affectus quo amatur persona, unus et idem est cum affectu quo ejus imago amatur.

QUOTUPLEX?

SCHOL. I. Multiplex: alia *habitualis*, et *habitus est per se infusus actuum charitatis permanenter habitans ad actus charitatis eliciendos*; alia *actualis*, et est ipse motus animi (verba sunt S. August.) *ad fruendum Deo propter ipsum et se atque proximo propter Deum*; alia *appretiativa*, et est quâ Deus omnibus creaturis præfertur; alia *intensiva*, et est quæ non solum diligit Deum super omnia, sed insuper quâdam voluntatis vehementiâ, et cordis conatu quosdam elicit fervoris gradus erga ipsum; item alia *affectiva* quæ in corde tantum sistit, alia *effectiva* quæ etiam in operas erumpit.

Addi potest etiam hæc alia vulgaris ejusdem divisio, quâ nempe prout respicit Deum dicitur *charitas erga Deum*, prout respicit proximum dicitur *charitas erga proximum*: utraque tamen una est specie virtus ex S. Thomâ, 2, 2, q. 25, a. 1, cum unum semper sit motivum, nempe *propter Deum*.

QUENAM PERFECTA.

SCHOL. II. *Objectum materiale* charitatis primum est Deus juxta illud: *diliges Dominum Deum tuum; hoc est primum et maximum mandatum*, Matth. XXII, secundarium nos ipsi et proximus noster: nam est de ratione perfectæ amicitie non tantum amare eum quocum amicitia habetur, sed etiam illos qui cum amico relationem habent: porrò creaturæ intellectuales beatitudinis capaces sunt aliquid ad Deum maximè pertinens; *objectum formale* et motivum, divina bonitas, prout est in se et propter se amabilis. Ex quibus patet amorem charitatis specie differre ab amore concupiscentiæ, cum habeant motivum diversum. Estque charitas excellentior omnibus virtutibus; augeri semper potest, et ejus actus est de gravi præcepto. S. Thomas etiam docet, 2, 2, q. 24, a. 8, charitatem in hæc vitâ perfectam esse posse; vel cum homo studium suum confert ad vacandum Deo et rebus divinis, prætermisissis aliis, nisi quantum exigit vitæ hujus necessitas, quæ perfectio non est communis omnibus charitatem habentibus: vel cum quis habitualiter totum cor suum ponit in Deo, ita ut nihil cogitet aut velit divinæ dilectioni contrarium, quæ perfectio omnibus charitatem habentibus convenit.

GRADUS CHARITATIS DEL.

SCHOL. III. Gradus charitatis erga Deum referuntur a S. Thomâ, *Opusc. 61*, S. Bernardo, *lib. de dilig. Deum*, S. Bonaventurâ, *Pharetrâ div. amor.*: 1° Languere utiliter, amore languere. *Cant.* II, 5; 2° Deum incessanter quærere: *Querite Dominum et confirmamini*. Ps. CIV, 4; 3° Operari indesinenter: *Servivit Jacob pro Rachel et videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine*. Gen. XXIX, 20; 4° Sustinere infatigabiliter: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam*. Matth. V, 10; 5° Appetere impatienter: *Concupiscit et deficit anima mea in atria Domini*. Ps. LXXXIII, 3; 6° Currere velociter: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatâsti cor meum*. Ps. CXVIII, 32; 7° Audere vehementer: *Quid enim mihi est in cælo et a te quid volui super terram? deficit cor meum et*

caro mea, Deus cordis mei et pars mea Deus in æternum. Ps. lxxii, 25; 8° Stringere indissolubiler : Mihi vivere Christus est. Philip. i, 21; 9° Ardere suaviter : Concaluit cor meum intra me. Ps. xxxviii, 4; 10° Similitudo totalis cum Deo eo modo quo creaturæ in hac vitâ competere potest; ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ. II Petr. i, 4, quæ nimirum ea sunt per quæ homo efficitur principium operationum supernaturalium et moraliter perfectarum, quarum ratione assimilatur in modo operandi supernaturali divinæ naturæ et declinat ab operibus concupiscentiæ et corruptionis.

§ 129.

CHARITAS DEI AD PROFICIENDUM REQUIRITUR.

Ut igitur in perfectione crescamus, super omnia quam maximè possumus, in *charitate Dei* nos exercere debemus. — Probatur 1° ex Scripturâ, quæ perfectionem christianam præcipuè in charitate constituit : *Super omnia autem hæc* (scilicet reliquas virtutes, quas ante commendaverat) *charitatem habete, quod est vinculum perfectionis. Coloss. iii, 14.* Deinde primum et maximum mandatum est : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo et in totâ animâ tuâ et in totâ mente tuâ. Matth. xxii, 37.* Denique per charitatem Deus habitat in nobis : *Deus charitas est : et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo. I Joan. iv, 16.* Ergo charitas Dei ad proficiendum omninò necessaria est. — 2° Patet ex PP. : S. Augustinus ait : « Sicut radix omnium malorum est cupiditas, ita et radix omnium honorum et charitas. » *Serm. 39 de temp.* S. Gregorius : « Altare Dei cor nostrum est, in quo jubetur ignis semper ardere : quia necesse est ex illo ad Dominum charitatis flammam indesinenter ascendere. » *L. 34 Mor., c. 7.* S. Bernardus : « Exigit Deus timeri ut Dominus, honorari ut pater, ut sponsus amari. Quid in his præstat, quid eminet? nempe amor..... Et quidem soli Deo honor et gloria : sed horum neutrum acceptabit Deus, si melle amoris condita non fuerint. » *Serm. 83, in Cant.* — Ex his 3° patet ratio conclu-

sionis, tum quia in charitate Dei perfectio potissimum consistit, tum quia maximum præceptum de charitate Dei est, cui reliquæ virtutes famulantur; tum quia sine illâ non datur meritum æternæ vitæ et reliqua omnia nihil possunt, nam *si linguis hominum loquar, et Angelorum... charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. I Cor. xiii, 1;* tum quia inter omnes virtutes charitas perfectiùs attingit Deum quem ita spectat, ut in eo sistat et quiescat, non ut ex eo aliquid percipiat.

MOTIVA AMORIS DEI.

SCHOL. I. Motiva amandi Deum passim suppeditant Patres et Ascetæ, petita ex summâ Dei bonitate, dilectione quâ nos prosequitur, beneficiis creationis, incarnationis et redemptionis, conservationis et futuræ gloriæ etc., uti videri inter alios potest S. Augustinus, *Soliloq., c. 18, l. de dilig. Deo, c. 1 et 2, Manuali, c. 18, S. Thomas vel alius ex eo, opusc. 61, S. Bonaventura, Stim. amor., p. 2, c. 1, S. Franciscus, l. de amor. Dei etc.*

QUALIS AMOR ESSE DEBEAT.

SCHOL. II. Deum appetitivè super omnia diligendum esse dictum est. Cùm enim sit amabilis super omnia, quid rationabilius quam Deum ita super omnia in pretio habere, et non solum mente, vel speculativè, sed etiam corde, vel practicè ita firmiter illi adhærere, ut quis paratus sit omnia potiùs quam ejus amicitiam amittere? hoc enim exigit a nobis amor *ex toto corde*; id quod tenet etiam S. Thomas, 3 p. *in suppl., q. 5, a. 3, S. Bonaventura, in 4, d. 16, p. 1, a. 2, q. 1, et Catechismus Rom. ait omnibus rebus Dei amorem anteponendum esse, ita ut ne vitæ quidem conservandæ causâ peccare liceat, quæ est vera et efficax contritio. De pœnit., c. 5.* Unde non audiuntur Lovanienses et nonnulli Galli moderni, qui ad perfectam contritionem requirunt intensionem amoris determinatam ultra dictam perfectionem appetitivam. Ad summum admitti poterit aliqua indeterminata intensio in aliquo minimo, ut contritio sit efficax appetitivè : licet fervor et intensio amoris magis ac magis accensa saltem ex consilio ad perfectionem plurimum conferat. Porrò amor Dei, sic appetitivè perfectus, includere debet voluntatem efficacem observandi omnia præcepta divina : *Qui habet mandata mea et servat ea, ille est qui diligit me. Joan. xiv,*

21. Non quidem efficacem effectivè, sive facientem, aut imperantem, ut omnia de facto impleantur; sed efficacem affectivè, sive de presenti se ita resolventem omnia præcepta, dum urgent, implere, sic ut, manente hæc voluntate, consensus in grave peccatum non admittatur: id quod ex consideratione magnitudinis Dei, spe in Deo firmatâ, humili oratione et mortificatione et abnegatione sui procurandum est. Quare etsi laudabile sit in animabus perfectis descendere in particulari, ad quævis ardua, v. g. martyria potius sustinenda quàm peccandum, quæ perfectissimum Dei amorem indicant, in debilibus tamen, juxta S. Thomam, *Quodlib.* 1, a. 9, arduus hic individuus descensus nec necessarius, nec conveniens est, nisi, uti notat Ludovicus a Ponte, t. 1, *Christ. perf.*, c. 3, in tentationibus circa res frequenter occurrentes et præcipuè illas quæ fuerunt ruinæ anterioris causa: quòd si verò tentator ad casus extraordinarios et summè arduos mentem conditionatè deferat, sufficit, in genere, resolvere se in quocumque casu fidelem Deo extitutum ex gratiâ ipsius et sic latrantem canem contemnere. Ex his etiam colligere licet bene contingere posse quòd amor Dei sit efficax affectivè quin sit talis effectivè, quia nunc habens amorem affectivum, mox ex humanâ fragilitate ab eo et ab effectu servandi præcepta, deficere potest, adeoque ultra gratiam requisitam pro eliciendo amore Dei super omnia, nova gratia ad perseverandum longo tempore sine gravi culpâ requiritur. Citò tamen in grave peccatum labi, vel frequenter recidere, signum est nec affectivè fuisse satis efficacem actum amoris, etiam dum adfuit; nec enim humanum est cor humanum tam facillè abire ab uno extremo ad aliud, a Deo in summo pretio habito, ad contemptum ejus pro re vilissimâ.

ACTUS AMORIS DEI.

SCHOL. III. *Actus amoris Dei sunt* 1° verè ex corde gaudere quòd Deus sit Deus et omne bonum et optare ut ab omnibus creaturis agnoscat, ametur, laudetur, adoretur et ejus voluntas fiat et glorificetur, quia Deus et omni amore dignus est; 2° Sæpissimè actum amoris Dei elicere; 3° Omnes cordis motus, respirationes, omnes gressus, omnes cogitationes, verba, actiones et opera peragere ex amore Dei, ita ut unica nostra intentio in omnibus actionibus nostris sit gloria, voluntas et amor Dei; 4° Etiam procurare ut Deus ab omnibus agnoscat, ametur, glorificetur et ejus voluntas in omnibus fiat; 5° Offerre se totum, imò etiam vitam et sanguinem pro Deo ex ejus amore profundendum; 6° Deum sem-

per in memoriam præsentem habere, cum eo conversari, colloqui, se ei unire, eum laudare, se humiliare, ei gratias agere, eum benedicere, adorare, ei se totum resignare et gratè ab ejus manu omnia acceptare; 7° Desiderare sæpius Deo frui in cœlesti patriâ.

AN LICEAT AMARE DEUM AMORE CONCUPISCENTIE.

SCHOL. IV. Michael Molinos Hispanus seculo xvii inter ceteros errores hunc docuit, quòd nempe qui Deum diligit, non debeat unquam secum ipse cogitare neque de præmio aut punitione, neque ullam habere propriæ sanctitatis aut salutis desiderium; sed totum se soli divinæ voluntati penitus conformare et ipsi curam de omni re suâ relinquere, ita ut nec habeat rationem tentationum diaboli, nec studium iisdem resistendi: sicque sinat ut in se, sine se, Deus faciat voluntatem suam. Hoc systema in historiâ Ecclesiasticâ et in Scholis solet *Quietismi vel Pseudomysticismi* nomine nuncupari.

Scripturis repugnat hæc doctrina: *quærite primum regnum Dei*, inquit Christus, *Matth.* vi; sed quærere regnum Dei non est aliud, quàm Deum amare et cupere ut bonum nobis: idem nos docuit sic Patrem suum orare: *adveniat regnum tuum*; Apostolus autem expressè dixit: *gaudete et exsultate, quia merces vestra copiosa est in cœlis*, *Matth.* v; sed si optare mercedem in cœlis, nempe possessionem ipsiusmet Dei malum esset, non eam sic nobis Christus optandam proposuisset. Unde Aug. aiebat: *o tu homo! si titubas in re, esto firmus in spe*. *Serm.* 345. Meritò ergo Innocentius XI damnavit omnes propositiones, quibus Michael Molinos systema suum erexerat. Segneri, *Concord. action. et quiet. in orat.*

AN AMOR CONCUPISCENTIE ADVERSETUR CHARITATIS PERFECTIONI.

SCHOL. V. Franciscus de Fenelon Archiepiscopus Cameracensis in Galliâ in quodam libro super vitâ interiore Sanctorum, licet amorem concupiscentiæ non diceret esse malum et damnandum cum Michaele Molinos, tradidit tamen charitatem Theologicam in animabus justis et sanctioribus pervenire posse ad eum perfectionis gradum et fieri in se adeò *puram*, ut habitu nullam involvat *admixtionem motivi proprii interesse*; et *timor penarum ac desiderium remunerationis nullam habeat ampliùs in eâ partem*.

Cum doctrina hæc ad Quietismum accederet, dicta est idcirco *Semiquietismus*, et contra eam vehementissimè disputavit et scripsit alter in Galliâ Episcopus Meldensis Bossuetus : hoc posito.

Refutatur *Semiquietismus* iisdem ferme argumentis quibus Quietismus; etenim si ex Christi præcepto oportet, nos *primum quærere regnum Dei*, et dicere *adveniat regnum tuum*, ergo amor concupiscentiæ non adversatur charitatis perfectioni. Accedit: charitas definitur communi consensu *virtus a Deo infusa, quâ diligimus Deum propter se et super omnia, cetera autem propter ipsum Deum*; ergo charitas non excludit amorem ceterorum, et maximè beatitudinis nostræ, dummodo hæc refundatur in ipsum Deum et ab eo minimè distinguatur: ipse Deus est qui animæ sui amantissimæ seipsum proponit tanquam præmium suo tempore possidendum: *ego merces tua magna nimis*. Gen. xv. Res clarior evadet, si consideremus amorem concupiscentiæ (*ubi tamen cum amore benevolentiae conjungatur*) directè et per se tendere non jam in aliquid diversum et distinctum a Deo, sed in Deum ipsum, *primariò* quidem tanquam infinitam bonitatem in se et fontem omnium bonorum; sed simul etiam *secundariò* tanquam bonum nostrum et terminum ipsius gloriæ divinæ in nobis eò quòd nos adjuvet ad suam voluntatem adimplendam, atque ad obtinendum ultimum finem nostrum, qui est Deus ipse: ergo per amorem concupiscentiæ hoc modo acceptum Deum diligimus sub omni respectu, quo diligibilis est: ergo amor concupiscentiæ est ipsa Dei charitas consummata: *sic amare debes*, inquit S. August., *ut ipsum (Deum) pro mercede desiderare non desinas, qui solus te satiet*.

Diximus *ubi tamen cum amore benevolentiae conjungatur*; nam isti duo amores debent ita conjungi, ut nunquam separationem admittant; amor enim concupiscentiæ separatus ab amore benevolentiae esset objectum spei, non charitatis. Debent insuper ita ordinari, ut amor benevolentiae sit *primarius*, et concupiscentia sit *secundarius*, quatenus nempe hoc ipso quòd Deum concipimus et amamus uti bonum perfectissimum atque beatum *in se*, necessariò trahamur ad eum simul concipiendum et amandum uti fontem nostræ quoque beatitudinis, quæ est Dei ipsius visio beatifica et possessio sempiterna. Propter has aliasque rationes innumeras, Innocent. XII propositiones, systema et librum Fenelonii proscripsit: qui citò doctrinam suam penitus coram omnibus retractavit modo illo tam pio, tamque admirando, quem refert historia. Cesari. *Flores hist. Eccles. c. 9 de S. Pet.*

AN DESIDERIUM FRUENDI DEO SIT ACTUS CHARITATIS.

SCHOL. VI. Affirmativè si desiderium tendat ad Dei fruitionem ob gloriam ipsius Dei: imò est actus perfectissimæ charitatis quia fruitio est charitas consummata: unde charitatem definit Augustinus *motum animi ad fruendum Deo propter se*. Item actus est charitatis diligere bonitatem divinam uti nobis convenientem, quatenus nempe nos ad illius voluntatem exsequendam ac ultimum finem assequendum; semper enim Deum respiceret. Idem est, si diligatur Deus ob beneficia quæ contulit nobis, sed ea respiciendo uti Dei bonitatis communicationem; esset enim diligere bonitatem dispensantis.

CHARITATIS HEROICÆ SIGNA.

SCHOL. VII. Charitas Dei heroica, juxta Benedictum XIV, *de Serv. Dei Beatif.*, l. 3, c. 23, ex sequentibus actibus externis cognoscitur: ex zelo divini cultûs et honoris; ex desiderio moriendi ut fiat omnimoda cum Deo conjunctio; ex gaudio interno signis externis expresso dum sermo fit de Deo; ex pace in adversis; ex lætitiâ, si contigerit aliquid pro Deo pati. Unde S. Maximus charitatem S. Petri laudat *quòd in navi positus considerat Dominum et amore ejus ductus descendit in mare*. Hom. 4. Sancta Agnes juveni ejus amore capto respondit: *Discede a me... non potero illum derelinquere, cum quo sum charitate devincta*. S. Hieronymus nobile dilectionis Dei super omnia exemplum ostendit, dum sanctæ Paulæ discessum ab urbe ad invisenda loca sacra describit, *amorem filiorum majore in Deum amore contemnens*. Ep. ad Eustoch. S. Laurentius tyrannum sic alloquitur: *Nihil proficis... flammis tuis superari charitatis Christi flamma non poterit*. Apud. S. Leonem, *Serm. de S. Laur.* Hi actus si frequenter, promptè, alacriter, cum delectatione in arduis, cum vitæ vel bonorum periculo exerceantur, heroicam charitatis produnt, uti Lauræa probat, in 3, t. 2, d. 32, et ex dono sapientiæ procedunt. Item charitatem ostendunt mens in Deum semper intenta, frequens de Deo locutio, continua consideratio bonitatis divinæ et mysteriorum nostræ religionis, præcipuè passionis Dominicæ, meditationes ad excitandum amorem Dei, gravis molestia ob Christi absentiam, observantia accuratissima præceptorum et consiliorum, extases, raptus et alia signa externa quibus Deus subinde servorum suorum charitatem externam manifestare dignatur.